

Vjeroučitelji

INTERVIEW

Vjeronauk u školi - pogledi i iskustva

/Drago Siladi, dipl. teolog, Zagreb/

Diplomirao sam teologiju prošle godine u Zagrebu, te kao laik vjeroučitelj predajem vjeronauk u jednoj srednjoj školi. Riječ je o školi za zdravstvene tehničare (laborante, farmaceute, kozmetičare i zubare), koja ima sjedište u Medvedgradskoj 55. Dobivši *missio canonica* od Povjerenstva za vjeronauk te preporuku vlč. dr. Stjepana Siroveca na čijem je župnom resoru i spomenuta škola, s puno entuzijazma ušao sam na školska vrata s jednom jedinom željom, da mlade upoznam s osobom Krista, vječno mladim, vječno privlačnim, da ih koliko-toliko približim tom ne toliko Kralju-Pantokratosu, ne toliko pastiru ili učitelju, što on sve doista i jest, koliko prijatelju svih ljudi, a osobito mladih duša. Iz Evanđelja doznajemo za blagonaklonost Kristovu kad su u pitanju djeca i mladi. Sjetimo se epizode s bogatim mladićem (vidi Mk 10,17-22), gdje evanđelist Marko donosi tekst: "Isus ga nato pogleda, zavoli ga..." Mladima treba govoriti da ih Krist, Sin Božji, neizmjerljivo voli, da je iz te ljubavi prihvatio i križ kad ih već nije mogao niti vlastitim riječima i čudesima uvjeriti da je Bog na njihovoj strani. Naravno da nije dosta govoriti. Oni sami imaju potrebu da to i osjete preko

navjestitelja Evanđelja i cjelokupne poruke spasenja. Otud su jasne konzekvencije i implikacije glede osobe vjeroučitelja. Ona mora biti prije svega autentična, prožeta Kristom i stajati iza svojih riječi, usklađivati ih s naukom crkvenog učiteljstva, vjerujući da u tom crkvenom nauku postoji nezabludiv Duh, koji vodi vjernike k spoznaji istine personaliziranoj samoj osobi Krista. "Ja sam put, istina i život. Tko vas sluša, mene sluša, tko vas prezire, mene prezire..."

Ne mogu reći da sam na odgojnom području amater, tim više što je jedan period mog života imao nešto drugačije obojenje (mogu reći čak "profesionalno" u stanovitom smislu), drugačije gledanje na svijet, sebe sama i zvanje. Za mnom su dvije godine pedagoške prakse (tirocinija, te brojni vikend susreti s dječacima i osmoškolcima za koje su salezijanci organizirali neku vrst duhovno-rekreativne aktivnosti gdje sam kao animator imao prilike odgojno djelovati). Na otoku Prvić sam iz ljeta u ljeto u tipično salezijanskom ozračju i klimi veselja asistirao grupicama dječaka koje su tamo provodile korisne i nikad zaboravljene trenutke ferija.

Da je biti odgojitelj lijepo, ali i naporno i zahtjevno, uvjerio sam se tokom jednogodišnjeg boravka u jednom salezijanskom oratoriju u Italiji (Genzano di Roma). Tu sam shvatio: tko ima srce znat će odgajati.

Mogu li uspoređivati to iskustvo sa sadašnjim pedagoškim iskustvom školskog vjeroučitelja? To su dva različita iskustva, no nisu divergentna i imaju dodirnih točaka. Prije svega različiti su sredina, recipijenti, uvjeti, prilike..., ali mislim da je zajednički upravo pristup, nastojanje da se odgajaniku priđe u konkretnoj situaciji i povuče ga se na jednu višu razinu bivstvovanja. To je proces, to je let u kojem se aktiviraju sve osobine mlada čovjeka (moralne, intelektualne, socijalne, afektivne), put odgoja koji dakle ima svoje aktere, razrađene sustave, metode i cjelokupnu koncepciju.

Specifičnost oratorijanskog odgojnog djelovanja je u trajnoj prisutnosti osobe odgajatelja uz odgajanika, prisutnosti koje prvenstvena svrha nije strogi nadzor već prijateljska podrška u svemu što nosi kreativnost. Tu je ostavljeno puno više mjesta za kreativnost i inventivnost samog pedagoga, a i odgajaniku se može posvetiti veća pažnja i pratiti se njegov hod u dozrijevanju do zrele osobnosti kroz svakodnevne događaje i živuće iskustvo svakog pojedinog. Tu je vjerski odgoj tek jedan segment u sumarnom sklopu svih čovjekovih dimenzija i njegova odgoja; škola je pak direktivno usmjerena i naglasak je školske vjeronaučne pedagogije u promicanju baš duhovne komponente u čovjeku i svega u svezi s njome (npr. odgoj za molitvu, odgoj savjesti, odgoj za djelovanje iz vjere itd.) iako nije zanemarena ni socijalna komponenta (odgoj za mir, politički odgoj, odgoj za zajedništvo, partnerstvo itd.). Mislim da je važno i u jednom i u drugom pristupu stvoriti ozračje topline, srdačnosti, povjerenja, prijateljstva i taj iskorak upravo ovisi o pedagogu koji neće ništa izgubiti od svog "autoriteta" ukoliko i sam djeluje kristovski, tj. služiteljski.

Biti vjeroučitelj u školi nov je poziv, znak vremena, zvanje koje ili imaš ili nemaš. Oni koji vjeruju da su pozvani, osjećaju duboko u sebi zov nadnaravi i zov naravi. Tko ih zove? Prvotno sâm dragi Bog radi proširenja kraljevstva Božjeg na zemlji u konkretnim situacijama i promijenjenim okolnostima u kojima se našlo naše društvo i država Hrvatska s portretom upravo tog profila koji će utrti put izgradnji civilizacije ljubavi. S druge strane, pojedinci prepoznaju glas naravi i savjesti koji ih potiče da upravo tu, u ovom podneblju daju svoj obol ostvarenju kraljevstva Božjeg.

Motiv da prihvatim zadaću vjeroučitelja jednostavan je. To je čista ljubav prema tom pozivu i želja da se stavim na raspolaganje Crkvi i samom Bogu te da sve talente koje sam primio i razvio iskoristim nesebično za dobrobit Crkve i samog društva. Smatrao sam da bi znanje koje sam stekao tokom studija teologije i cjelokupna pedagoška formacija mogli biti korisni upravo mladima u njihovim krizama i traženjima smisla života te da im tu mogu ponuditi nešto ili Nekog.

Jesam li si postavio određene ciljeve kad sam prihvatio posao i jesu li oni ostvareni u mom dosadašnjem radu? Napraviti ću jednu usporedbu. Barka mora imati cilj da se ne izgubi u valovlju kojekakvih morskih struja koje bi je vrlo lako mogle odvesti s prava puta. U ovom slučaju ciljevi su mi kao svjetionici koji mi pomažu da se ne izgubim. Njihova je važnost neosporna, no mislim da nije potrebno previše zuriti u njih da te oči ne zaboje i da ne previdiš konkretnu zbilju i od mnoštva svjetala ne vidiš more i sve podvodne grebene, ili da od drveća ne vidiš šumu. Jasno je da je od vremena do vremena potrebno baciti oko i na njih, da se vidi gdje smo. Ta i sâm je nastavni plan i program koncipiran s nakanom da se oni dosegnu. Mislim da se ne treba previše baviti razmišljanjima tipa "Jesam li uspio ili nisam".

Na meni je da sijem i to dobro sjeme. Bog će dati ostalo. Ne moramo vidjeti re-

zultate odmah. To je i nemoguće na kratke staze. Oni nisu nezamjetljivi ako bismo ih tražili i izvlačili. Bolje je da rastu. Svemu treba vremena pa i sami ciljevi imaju u sebi kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu progresiju. U sklopu vjernosti Bogu i čovjeku oni dolaze na svoje. Oni su kao i sama evaluacija, kondenzirani u: znati, znati biti i znati činiti.

Statistički prateći broj vjeroučenika koji pohađaju vjeronauk, primijetio sam sljedeće: sveukupni broj polaznika je 114 u sva četiri razreda (I-IV), što čini oko 12% od ukupnog broja upisanih đaka. Sam broj oscilira od susreta do susreta, od odjeljenja do odjeljenja. Ponekad me iznenadi interes i onih sa "strane", tj. neupisanih koji su me znali često zamoliti da fakultativno prisustvuju vjeronaučnom satu. Rado im iziđem ususret. Đaci koji pohađaju ovu školu uglavnom su putnici, malo ih je s teritorija bazične župe Sv. Ivana Krstitelja. U razgovoru otkrih da tek mali broj njih paralelno pohađa i župsku katehezu, što oni sami pravdaju preopterećenošću školskog programa i satnice te se prema ta dva oblika kršćanskog nauka alternativno postavljaju, ne uviđajući njihovu komplementarnost i specifičnosti svakog od njih. No kako je i školski vjeronauk još uvijek na početku kad je u pitanju definiranje samog identiteta, ne treba se tomu čuditi jer ni do svijesti mnogih vjeroučitelja nije doprijetala ta različitost.

Volio bih kada bi odaziv bio veći, no objektivni su razlozi uvjetovali sadašnju situaciju. I anketa Ministarstva kulture i prosvjete dosta je kasno startala te mnogi nisu stigli pošteno niti razmisliti da li reći DA ili NE vjeronauku. Kakav će biti odaziv ovisi i o samom razredniku; nije svejedno da li on još uvijek ima komunističko-atistički mentalni sklop ili je usvojio demokratsko-pluralistički. Navikli smo da nas ljudi fasciniraju brojkama, što osobito dolazi do izražaja u pastoralnom području gdje se župnici mogu hvaliti brojem novokrštenika, firmanika, vjenčanja itd., no koliko je od njih uistinu doživjelo osloboditeljski

karakter Radosne vijesti, koliko je od njih odlučilo da im Krist doista bude na prvome mjestu, to je drugo pitanje, te bi sam broj trebao imati tek ogledni značaj. Kršćanstvo od samih početaka nije inzistiralo na količini, pa i sam Krist poruku spasenja svodi na: Ako hoćeš...! Masovnost je uvijek značila razvodnjenje izvornosti. Stoga se usudujem upotrijebiti dijalektičku sintagmu koja bi trebala odgovoriti ovom našem vremenu, a to je prijelaz iz kvantitete u kvalitetu. Biti kršćanin osobita je čast i prije svega osobito dostojanstvo. Ne zaboravimo da živimo u vremenu svekolikog obeščašćenja svih svetinja i vrednota na svim sektorima života (od dostojanstva žene do dostojanstva braka), što je i druga strana demokracije. Nisu svi spremni na radikalizam koji Krist nudi, niti se daju počastiti titulom - dijete Božje. Bog je onaj koji uvijek ima inicijativu, a na nama je da ne gasimo ono što tinja i ne slamamo napukle trske.

Osobito me raduje zreo pristup vjeroučenika samom predmetu jer oni su uočili relativnost svoje vjere i stalo im je da se sve više približavaju Kristu i punini življenja preko rasta u milosti i mudrosti.

Sigurno je da je vjeronauk donio u škole ugodno osvježenje. Puno je pozitivnih strana, počev od najtrivijalnijih - kad se i sami profesori u društvu vjeroučitelja, npr. u zbornici, ispričavaju kad ne uspiju ukrotiti jezik i izreknu neku nevaljanu riječ, do totalne fundamentalne postavke, preobrazbe ili obrata u pogledu promicanja zdravog humanizma prožetog vjerom kao osnove ne samo kršćanskih enklava, da tako kažem, već društva u cjelini.

Postoji li opasnost ideologiziranja vjeronauka? Načelno, kao teoretska mogućnost može postojati ukoliko bi on postao obližan predmet gdje bi se jednostavno apstrahirali drugi svjetonazori, druge vjerske dominacije, što u praksi ne mora biti. Vjeronauk mora otvoriti vrata dijalogu sa suvremenim svijetom, što Crkva od II. vaticanskog sabora nastoji i činiti. To je idealna prilika za razmjenu misli, za traganje za istinom. U tom slučaju nekima će vjeronauk

otvoriti nova obzorja religijske kulture, nekima će on potvrditi i dovesti do jedne više točke prijašnje znanje o vjeri, neki će na temelju njega konkretno osmišljavati svoje djelovanje, nekima će on biti znak pitanja i osporavanja. To je slično onoj prisposobi o sijaču, kad su ista zrna pronašla različit teren i uvjete za rast. Idealno bi bilo tražiti stotruk urod od svakoga, no ni trideseterostruk ni šezdeseterostruk ne treba odbaciti. Kad se ne bi uvažavali oni koji drugačije misle i kad se ne bi poštovao njihov stav, optio *fundamentalis*, postojala bi mogućnost ideologizacije vjeronauka, no kako je samo kršćanstvo na strani života, a ideologija protivna životu, vjeronauk koji je u službi Crkve ne može biti ovjenčan takvom konotacijom. Doista neće ni biti budu li stvari jasne i učenicima i vjeroučiteljima i svima koji su na bilo koji način uključeni u njegovo dobro funkcioniranje.

Sam program, koji obuhvaća četiri godišta, veoma je dobro koncipiran. On ostavlja puno mogućnosti za proširenje i za reduciranje sadržaja, što ovisi o interesu vjeroučenika, o fleksibilnosti vjeroučitelja, o njegovoj teološkoj kulturi, o vremenskoj dispoziciji itd. Podržavam induktivnu metodu ne odbacujući niti deduktivnu i primjenjujem ih ovisno o temi. Krećem se u interpretativno-analitičkom metodičkom sustavu i razmišljam kako bi se moglo senzibilizirati vjeroučenika za pomno i aktivno praćenje i sudjelovanje na satu. Budući da sam preuzeo sve razrede, dakle od prvog do četvrtog, a kako za treći i četvrti još nije tiskan adekvatan udžbenik, imam stanovitih problema s pripremama, želim li da u okviru plana i programa koji je tu, uz moguća odstupanja, ponudim prihvatljivo gradivo dostupno njihovoj dobi. To je dosta zahtjevno i oduzima mi velik dio slobodna vremena, ali rado se hvatam ukoštac s izazovima. Vrijeme u rasporedu nije najzahvalnije kad su u pitanju posljednji satovi jer su učenici već premoreni. Međusatovi su nešto povoljniji, no zasad - dok se i ako se stvari drugačije ne postave - dobro je i tako. Imamo

zgodnu novouređenu, dosta funkcionalnu, učionicu koju koristimo u tu svrhu.

Kad su u pitanju dva tipa vjerske pouke: župska kateheza i školski vjeronauk, po mom viđenju radi se o isprepletanju i prožimanju jednog s drugim. Kao što npr. za cjelovito znanje o kemiji nije dostatno poznavanje samo organske već i anorganske kemije, te biokemije, polimera itd., tako se i za kompletan uvid u vjeru traži i jedno i drugo ukoliko ne želimo imati okrnjenu vjersku naobrazbu i sami biti torzo.

Prednost je školskog vjeronauka u tome što sistematski i vrlo iscrpno donosi pluralne teološke i antropološke sadržaje koncentrirane kroz različita godišta u jednu desetljećima dekristijaniziranu instituciju - školu. Župska kateheza ima svoju ambijentalnost, toplinu i možda je više obiteljskog tipa, što je - čini mi se - u školi teže ostvariti. U školi vladaju više kolegijalni odnosi, a u župi su oni više bratsko-sestrinski. U školi se stječe znanje o vjeri, a u župi živo iskustvo te iste vjere. Školski vjeronauk pridonosi zadovoljavanju intelektualno-kognitivnih potreba vjeroučenika, a župska kateheza više društveno-emosivnih. Krist je u centru jednoga i drugoga, on nas okuplja i u njemu smo utemeljeni.

Radi provjere svega usvojenog u svakom obrazovnom razdoblju zadajem vjeroučenicima pismenu radnju na temelju jedne pročitane duhovne knjige. Nakon obrađenih lekcija pripremim pitanja i svatko odgovara na tri dragovoljno izabrana. To mi zasada izgleda optimalan način evaluacije. Ocjena je više stimulativne naravi.

Problem vjeroučenika u svezi s ovim predmetom je najčešće nezgodno vrijeme održavanja (posljednji sati) ili ponekad kolizija s drugim predmetima. Oni gledaju na taj predmet kao na nešto što je "for my soul". Evo nekih njihovih izjava: vjeronauk mi daje neka rješenja za životne situacije, za pravilno postupanje, potiče na razmišljanje glede mijenjanja sebe, to nije neko puko štrebanje itd.

Kao pedagog oslanjam se na preventivni sustav i don Boscov srdačan, prijateljski

pristup svakom učeniku. Taj sustav je živa ljubav koja se nesebično daruje po uzoru na Gospodina Isusa Krista Dobrog Pastira. Ta odgojiteljska ljubav nastoji razumjeti i prihvatiti sve ono što mladi vole i što je dobro te im ponuditi vrednote vječnog karaktera. Temeljne postavke tog sustava su vjera, razum i ljubav. Traži se dakle dobrotu srca. Chesterton je jednom zgodom izjavio da je biti dobar avantura mnogo veća i smionija nego obični svijet jedrilicom.

O suodnosu s ostalim članovima pedagoške ekipe u školi mogu reći da sam se solidno uklopio i nema nikakvih problema. Predmet više-manje svi cijene, a otud i poštovanje izvođača. Jednom zgodom razvila se burna polemika na temu: vjera i znanost i slučaj Galileja i Đ. Bruna. Učenici

su na satu povijesti dobili jednu informaciju i jednostranu sliku, koju sam morao kompletirati stavom Crkve i razriješiti prividnu kontradikciju.

Glede same pripreme ulažem dosta vremena oko realiziranja što kvalitetnijeg vjeronauka. Koristim i našu i stranu (talijansku) literaturu. Ponekad me znaju zasipati pitanjima u svezi s temom i neovisno o njoj, a drago mi je kad im mogu koliko-toliko rasvijetliti stazu kojom kroče. Ponekad gitara učini svoje. Sve u svemu, lijepo je i zahvalno biti vjeroučitelj i poput Krista biti čovjek za druge, nadasve za mlade. Mislim da bi ovdje dobro došle don Boscove riječi: "Dosta je da ste mladi, pa da vas volim." Posao školskog vjeroučitelja za mene je pjesma. Vrlo rado je pjevam.